

J. I. Ihalache
Cuvânt către sateni despre Unirea

Ora. Satuleni

Azi ~~ve~~ încheie săptămâna destinată ştirului de Conferinţe la Radio despre Unirea Românilor într'o singură ţară - Unire care s'a început între Moldova şi Muntenia în ziua de 24 Ianuarie a anului 1859 - acum 75 de ani - şi s'a desăvârşit cu voia lui Dumnezeu, cu sângele neamului şi cu sprijinul aliaţilor noştri în cursul anului 1918, acum 15 ani.

Am fost şi eu chemat să spun la Radio un "Cuvânt către săteni", despre aceste mari fapte.

~~xxxxxxxxxxxx~~ M'aş bucura tare să ştiu că în clipa aceasta ar asculta cuvintele mele cât de mulţi săteni.

Din nefericire, ştiu bine cât de înapoi~~te~~ sunt rămase satele noastre în ceea ce priveşte cultura, adică dezvoltarea mănşel.

Am văzut~~ă~~ în satele din alte ţări maşinuţe mici de acestec cari se cheamă radio, dacă nu la fiecare ţăran, apoi cel puţin una la 3-4 case. Intre multe alte semne ale civilizaţiei, apoi e şi minunea asta radio. Iată eu stau aici într'o cămăruţă la o masă - şi în faţa mea e o cutiuţă cu o foliţă în faţă, prinsă în sîrmă pe care curge electricitate.

Această cutiuţă prinde cuvintele mele, le asvârle în văzduh, aerul văzduhului se mişcă în unde ca apa, şi undele sunt prinse în casa Dvs. de aparatul la care ~~se~~ ^{esculă} ~~uitaţi~~. Acesta tremură şi el la fel cu undele aerului, aşa cum tremură gel din faţa mea lovit de glasul meu. Si aşa m'auziţi chiar în clipa când vorbesc. Crez că o să vie vremea să ne şi vedem ^{în faţa} cu în oglindă.

Si prin acest radio se poate afla într'o clipă tot ce se petrece în lumea asta: şi vestea şti, vorba bună şi cântecul frumos, colindă într'o secundă ţările pământului, pe calea văzduhurilor, fără vamă, fără oprelişte şi fără zăbavă.

Pricina de căpetenie pentru care poporul român a

rămas mult înapoi altoro a fost îmbucătățirea lui sub diferite țări străine.

Mi-am dat bine seama de acest lucru călătorind în țările ^{mai} înaintate.

La tot pasul ni se arăta: Iată, casa aceasta este din veacul al 15-lea (de vreo cinci sute de ani), biserica aceasta e din veacul al 10-lea (adică de o mie de ani); statuia asta șade aici la marginea drumului din veacul al 16-lea, adică de patru sute de ani; satul este de 1200 de ani, și așa mai departe.

Si mă gândeam: ce era pe la noi pe atunci?

Măvăleau Tătarii, pustiau Turcii, ne sfășiau Ungurii, ne ciunteau Memții, ne furau Rușii.... Unde se putea vorbi de muncă liniștită, de zidiri de artă păstrate cu sfințente, de școli, de civilizație...

Cultura înseamnă frământare a minții, desăvârșire a creațiunii lui Dumnezeu, spor în viață sub toate înfățișările, atât cele sufletești, cât și cele materiale.

Intre granițe înguste, veșnic spintecate, sufletul unui popor nici nu se poate liniști, nici nu poate să-și ia sbotul spre înălțimi.

Gratul n'are spațiu să colinde, să încălzească, să lumineze, să înalțe: nici poezia, nici cântecul, nici știința, nici arta, n'au aer, n'au lumină: se chircesc pe loc ca floarea în umbră și în ghimpți mărăcinilor.

Intre granițe înguste nici viața economică nu poate lua avânt.

Comerțul de isbește de vamă la tot pasul și marfa se încarcă cu fel de fel de taxe, scumpindu-se de nu o poate consuma fiecare.

Plugarul se mulțumește să muncească pentru nevoile casei, neavând cui vinde cu preț ca lumea, înlăuntrul unei țări mici.

Iar industria și meseriile n'au târguri mari de desfacere la lume multă și bogată și nu pot să înflorească.

În aceste neajunsuri se adaugă și altele:

O țară mică nu poate întreține o armată care s'o apere de dușmani. De aceea, de cele mai multe ori, ajunge sub stăpânirea altuia, care nu-i dă voie să se desvolte în limba și în spiritul național, ea să nu i se trezească ^{laft} dorința de libertate și independență. Iar fără această independență și fără libertate de dezvoltare a simțului național, nu poate fi cultură și civilizație.

Pe deasupra poporul nostru a mai fost izbit și de alte nenorociri: împărțit sub împărății străine care se războiau între ele: Austria, Turcia, Rusia - după ce o mie de ani fusese vadul de scurgere al năvălirilor barbare. Numai Muntenia și Moldova își păstra^{seră} cu grele și repetate jertfe oarecare libertate. Dar amândouă erau câmpul de încăderare al împărățiilor vecine și frații noștri se măcelăreau între ei sub steaguri străine. N'au lipsit războaiele nici între cele două țărișoare așa zise libere: Moldova și Muntenia.

În sfârșit ^{Teror} cărmuirile acestor două principate de multe ori erau străine de sângele și de visurile sufletului românesc.

În clasa de sus, ~~care cărmuia~~ nu se ridicau valorile și meritele ~~spiritului și muncii~~ românești. Clasa țărănească - izvorul și ~~rezervorul~~ de energie națională - era ținută în robie și ^{în} neștiință, iar boeriile multă vreme se căpătau dela Constantinopol.

Intrigile, străcăciunea, jaful și asupra se răs-fă^{tau} sus veacuri de-a rândul - iar jos plutea întunecul și împărăția sărăciei.

În vremea aceasta, ^{din Apus} popoarele mari își întregeau hotarele, dobândeau libertăți naționale și sociale, dezvoltau industriile și agricultura și își înflorau sufletul cu știință, literatură, artă.

Și iată-ne în clipa de față și noi neamul românesc, un popor mare, adunat, cu cele 18 milioane de suflete în-lăuntrul acelorasi granițe - în România Mare - stăpâni

pe destinele noastre, dispunând de soarta și de viitorul nostru, ~~în~~^{în} și egali în cinste cu națiile mari ale pământului.

Și cine va fi? Să fie oare adevărat?

Când în anul 1918 - după ce luasem parte la pregătirile de unire ale Basarabiei prin Sfatul Țării - am cetit Declarațiile lui Wilson, președintele Statelor-Unite din America, cum că popoarele capătă dreptul de a dispune liber de soarta lor și că Ardealul va fi lăsat ~~liber~~ să hotărască Unirea sa cu Țara Mamă - m'am frecat la ochi, am crezut că visez și am plâns cu lacrimile fericitului care gustă rodul tranșeelelor din care mă întorceam.

"Seulați din morminte, samarazilor - și gustați și voi din clipele Invierii Neamului"; era gândul care mă zgudua în acele momente.

Și mi-am adus aminte de cuvintele fericitului Episcop Melhisedec, care, abia acum câteva zeci de ani numai, gândindu-se la apropierea ceasului Unirii celor două țări-soare de tulpină, Moldova și Muntenia, grăta la sfințirea hramului unei Biserici:

"Pentru Români^{le} din Principate a sosit o epocă ce-i cheamă la Unire. Aceasta este o dovadă că ei sunt pe calea progresului universal al omenirii; că ei sunt chemați a se sui cu o treaptă mai sus, pe scara pe care a văzut-o Iacov că unia cerul cu pământul și că îngerii lui Dumnezeu se suiau și se pogorau pe dânsa".

Visul Unirii - și era vorba doar, pe atunci, de Muntenia cu Moldova - "seara lui Iacov, pe care se coborau și se suiau îngerii din cer".

Nimeni nu cuteza să viseze visul întreg: Unirea tuturor Românilor.

Și totuși destinul ne-apropia pas cu pas, în tot cursul veacurilor de Impreunarea cea Mare, Sfântă și Veșnică.

Având aceeași obârșie cu toții - cei de-atsi ^{cu} cei.

de peste munți și de peste Prut - păstrând aceeași limbă, aceeași credință strămoșească și aceleași obiceiuri străbune - ne-am simțit întotdeauna frați ai aceleiași familii și gândul tuturor să încălzea când auzea de ^{Amos}Țară.

Si precum instinctul Dumnezeesc poartă în viață ^{aslate}stolurile de pasări care se aseamănă - așa și instinctul de Neam ^(simțul național)ne-a purtat sufletul laolaltă în limbă, credință, obiceiuri, și ^{și}cântece, chiar atunci când pașii noștri mergeau pe drumuri deosebite, chiar atunci când brațele noastre se ridicau unul împotriva celuilalt - înarmate de asupritorul stăpân.

Ca ~~cauștii~~ râurile ce isvorăsc din acelaș munte și pleacă pe acelaș pântă - ~~și~~ merg ce merg prăvălindu-și fiecare stâncile ce stau în cale - dar dela o vreme încolo tot se găsește unul pe altul și-și poartă apoi puterile ~~untrușor~~ împreună pe albia destinului - așa și Neamul Românesc și-a adunat feciorii săi ce au mers despărțiți două mii de ani, pentru ca de azi înainte, sub ochii noștri, puterile neamului să curgă împreunate pe acelaș ~~albie a destinului~~ ^{Val de Văd}.

Acest instinct al neamului a fost mai puternic și decât oștile ce i s'au pus în cale și decât întortochețiile diplomatice care ne îndrumaseră pe căile politice ~~etc~~ ^{me firește (cu alinașurile)} Puterilor Centrale în care eram prinși când a izbucnit războiul mondial.

Am luat drumul pe care trebuia să mergem și am ajuns la ținta firească.

Nu este mai puțin adevărat însă că un popor nu merge numai după instinct ^{cu puterile} și legat la ochi.

De mult timp căile Neamului românesc fuseseră luminate de trezirea conștiinței naționale.

În vechile Principate însăși Miron Costin spusese:

"Moldovenii, Muntenii și Ardelenii, toți de un neam sunt, Românesc."

Revoluția lui Tudor Vladimirescu fusese în acelaș timp și o revoluție socială - scăparea țăranilor de robie-

și o revoluție națională: scăparea ^{Tării} Valahiei de ~~Grecii~~ Fanarioți.

Iar tineretul boerese din generația anului 1848 adăpat la școlile din Franța - se întorsese cu gândul de a lupta pentru Unirea Munteniei cu Moldova sub un Prinț Străin.

Conștiința națională sub forma politică a imediaței Uniri a celor două țărișoare era puternică într'o bună parte a clasei conducătoare boeresti.

Am prins astfel momentul potrivit pentru a pune ~~cea~~ ~~din~~ temelie Unirii celei dintâi, a Munteniei cu Moldova, 1859.

Rușii pierduseră ^{se cunosc} un război (al Crimeei) în 1856), Franța era puternică și, ea și Anglia, avea interes ca la gurile Dunărei, în calea Rusiei să se desvolte o țară ^{partea de țară} mai puternică și mai ridicată economic și culturalmente, în care și industria lor să găsească o desfacere mai de seamă. Numai Turcia și Austria se îndărătniceau să fie despărțite cele două țărișoare pentru a le putea stăpâni: Turcia politicește și Austria negustorește. (Austria se mai temea tarăș că se naște pofta de unire și cu Românii Ardeleni.

Luptă mare și grea s'a purtat în Congreșele Europene asupra destinului celor două țări între anii 1850 și 1860.

Si mare merit și multă cinste și-au scris în istorie tinerii cărturari boeri și mari patrioți cari au dat deoparte tot ce-i desbina ca să se ajungă la Unire sub Alexandru Vodă Cuza.

Țărănimea română nu avu putința să ^{lea și ea} împărțesească și ^{contribuția ei, pe care și ea} ~~ea~~ ~~ceest merit~~ neavând cultură trebuincioasă și nefiind încă liberată de robie.

Fuse și ea întrebată.

Căci puterile apusene, în lupta lor privitoare la soarta celor două țări române, hotărâseră în 1856 să se convoace Divanuri în Muntenia și Moldova, unde să fie

reprezentate toate clasele, adică și țărani. Aceste
Divanuri aveau să dea răspuns: care e dorința țărilor
cu privire la unire?

Veniră deci în Divanurile ad-hoc din 1857 și ^{sătenii} țărani,
câte unul de județ.

Dar țărani odată adunați și întrebați, cerură cu
simțul lor sănătos ~~în~~ fără conștiința momentului —
ea odată cu unirea politică să se aducă și desrobirea
economică a țaranului elacș pe moștile boerești, căci
numai așa unirea va fi tare și libertatea sfântă.

Boerii din Muntenia, fură mai dibaci și nu lăsară
să se discute decât unirea politică; căci pe chestea des-
robirei, boerii unioniști se despărțeau și ei între ei.

Totuș țărani ~~prezentară o petiție.~~

~~Dixatul ad-hoc.~~

deputatul *Satmăreanului*

" ~~In muntene țărani~~ în frunte cu Tănase Constantin
prezentară o petiție prin care se jeluiesc cu amără-
ciune în contra celor ce s-au chinuit și îi chinuesc
încă pe țărani plugari; dacă ei trec acum peste ~~aceasta~~
acestea, o fac nu că nu le simt, dar fiindcă nu vreau să
turbare lucrurile ce privesc Unirea Țării. (Xenopol)

In Divanul din Moldova însă, se ^{aduce în} discută și dorința
țărănilor.

A rămas de pomină vestita petiție a ^{deputaților} (sătenilor) din
^{dan} care ~~din~~ aci o parte duce la ușa;

10

Până astăzi toate sarcinile cele mai grele numai asupra noastră, au fost puse, și noi mai nici de unele bunuri ale Țării nu ne-am îndulcit; iar alții fără să fie supuși la nici o povară, de toată mana ei s'au bucurat; că noi biruri grele de cap am plătit; oameni de oaste numai noi am dat; ispravnicii, judecători, privighetori și jandarmi, numai noi am ținut; drumuri, poduri și șosele numai noi am lucrat; belicuri, podvezi și havalele numai noi am făcut; boierescuri, zile de meremet numai noi am îndeplinit; clacă de voe și fără de voe numai noi am dat; la jidovul orândar ca să ne sugă toată ~~văgă~~ numai noi am fost vânduți; băutura scumpă și otrăvită numai noi am băut; pâine neagră și amară, udată cu lacrimi numai noi am mâncat; bătălii și răzmerițe când au fost tot greul numai noi l'am dus; oști când au venit noi le-am hrănit, noi le-am slujit, noi le-am purtat; eăci cel cu putere țara își părășea, peste hotare trecea; nevoia și greutatea o duceau cei ce rămăneau la vatra lor. Țara aceasta nici ^(adică nu) băi, nici măestrii, nici meșteșuguri multe ea alte țări nu are, toată îmbelșugarea, brațele și sapele noastre o aduc. Câtă-i Dunărea de mare și de largă curge râul sudorilor noastre, se duce peste mări și peste hotare, acolo se preface în râuri de aur și de argint și curg iarăși înapoi de se revarsă în țara noastră; iar noi dela ele nici că ne îndulcim.

Când ne-am jehuit, când ne-am tânguit, păsurile când ne-am spus, ispravnicul ne-a bătut, privighetorul ne-au bătut, jandarmul ne-au bătut, zapciul ne-au bătut, vătășelul ne-am bătut, posesorul ne-am bătut, boierul de moși ne-au bătut; cine s'au sculat mai dimineață, cine au fost mai tare, acela era mai mare. Boul și vaca, munca ostenelelor noastre nu știam că sunt ale noastre; puțul și găina, laptele dela gura copiilor noștri de multe ori cu nedrepturi ni s'au luat.

M

Noi nici la facerea legii acestuia, nici la celelalte nu am fost chemați, nici întrebați, nici la vreo învoială nu am stătit. Domnia lor boierii de moște singuri le-au făcut; le-am urmat deși greu și amar ne-au picat. Dar fiindcă Dumnezeu și-au adus aminte și au dat în gând celor șapte puteri de s'au îndurat ca de astădată să fim și noi întrebați despre păsurile și durerile ~~voit~~ uitat să fie și șters tot trecutul cu chinurile sale, departe fie toată ura, toată vrajba și toată împerecherea dela sufletul nostru; o seamă și din boieri au fost cu frica lui Dumnezeu și mai din vechi, pe când cu toții de a vala ne luptam și ne vărsam sângele pentru apărarea credinței și a moștei strămoșești, și ne erau ca părinții și noi ca fiii lor. Noi însă știm că de când cu domniile grecești, de-atunci s'au stricat și dresese țării și ale noastre. De aceea noi nu facem nici imputarea, nici înfruntarea nimănui, ci s'avem iertare, dacă spunând adevărul, vom fi scăpați vreo vorbă care să fie greu la auzul cuiva. Noi dorim ca tot poporul român să se înfrățască și să trăiască în pace și în liniște pe pământul strămoșesc al României, pentru mărirea și fericirea neamului.

După această ~~introducere~~ ^{oral} ~~introducere~~, sătenii formulează următoarele dorinți în ~~privința reformei condițiilor~~ lor: înălțurarea bătăiei, aceea a tuturor bellicurilor, haxalelor și a birului pe cap și înlocuirea tuturor acestor îndatoriri prin un bir pe averea ~~fișcărit~~ fiecei, fără osândirea în țară; satele să-si aibă dreptorii aleși din sânul lor și la sfârșit căderea boierescului adecă răscumpărarea lui, cu ~~poate~~ acelea cu care sunt împovărați de către boierii de moște. "Voi să scăpăm, să ne răscumpărăm robia în care scăpăm; vroim să ne răscumpărăm, să nu mai fim, să nu mai fim a nimănui, să fim numai ai Țării și să avem și noi o țară; am îngenunchiat, am îmbrâncit cu toții; cum suntem nu o mai putem duce îndelung. Nu vroim să jignim drepturile nimănui; dar nici a nostru să nu se întunece."

Apoi, prin glasul lui Moș Ion Roată, deputații săteni au arătat că ei sunt pentru Unire - dar ser lămuriră ea pe viitor boerii să pună și ei bine umărul la sarcinile țării.

Cu toate marile sărcoșiri ale patrioților luminați, Unirea fu câștigată abia pe jumătate. Aleseră întâi boerii Moldoveni pe Cuza Vodă în ziua de 5 Ianuarie 1859 și apoi la 24 Ianuarie aleseră și boerii Munteni, cu sprijinul ^{cauș} norodului adunat la București pentru Unire - pe acelaș Alexandru Vodă Cuza.

A fost mare bucurie în țară - căm visase Melhise-
dec cu seara lui Iacob.

Mihail Cogălniceanu, adresându-se lui Cuza-Vodă
l-a spus neuitatele cuvinte:

13

"Alegându-te pe tine Domn în țara noastră, am voit să arătăm lumii ceea ce țara dorește: la legi noi, oameni noi".

O Doamne, mare și frumoasă îți este misiia. Constituția din 7 August ne însemnează o epocă nouă și Măria Ta este chemat să o desehizi. Fii dar omul epocii; fă ca legea să înlocuiască arbitrarul ; fă ca legea să fie tare, iar Tu Măria Ta fii bun, fii blând; fii bun mai ales cu aceia pentru care mai toți Domnii trecuți au fost nepăsători sau răi.

Fii simplu Măria Ta, fii bun, fii Domn cetățean; urechea Ta fie pururea deschisă la adevăr și închisă la minciuni și lingușiri.

Prin lumină în locul întunerecului - prin dreptate socială între clasele care muncesc, fie cu brațele, fie cu capul; și prin desăvârșirea darurilor pe care ni le-a dăsat Dumnezeu nostru și natura Țării.

Sufletul nostru nu poate găsi odihnă cât timp nu simte domnia între zidurile Țării, spiritul celor ce și-au pus oasele și sângele drept temelie a noului așezământ.

Lumină și luptă; carte și forță - ca să vedem, ca să creem, ca să apărăm.

Căci știți, frați săteni, vorba bătrânească:

"Cine are carte - are cică parte;

Iar cine oaste are - dușmani cică n'are."

I. Mihaela